

Göran Gutiérrez-Aranda, 08-677 25 34
goran.gutierrez-aranda@energiforetagen.se

PM: Hur mår Elsystemet – nuläge, fakta och budskap för dialog

Målgrupp: Regionchefer och styrgrupper

Syfte: Ge medlemmarna ett faktabaserat underlag för dialog med myndigheter och lokal- och regionalpolitiker om elsystemets funktion, nuläge och framtida behov.

1. Övergripande läge – ett leveranssäkert system i omställning

Sverige befinner sig i en omfattande elektrifiering av industri och transporter. Ett robust och leveranssäkert elsystem är en grundförutsättning för att klara klimatmålen, stärka konkurrenskraften och öka energioberoendet.

Den offentliga debatten har under senare år präglats av ett narrativ om ett elsystem i kris eller nära kollaps. Den samlade faktabilden är mer nyanserad. Elsystemet är stabilt och leveranssäkert, och risken för nationell effektbrist är låg. Däremot finns lokala kapacitetsbegränsningar och strukturella utmaningar – framför allt kopplade till nätkapacitet och regional balans – som behöver hanteras i takt med att efterfrågan ökar.

Flera medlemmar har samtidigt lyft att det politiska narrativet om elsystemets tillstånd påverkar finansmarknadens riskbedömning. I vissa fall efterfrågas garantier om framtida effekt innan finansiering av nätinфраstruktur beviljas. Det riskerar att fördyra och fördröja investeringar som är nödvändiga för elektrifieringen.

- Det svenska elsystemet är i dag leveranssäkert.
- Risken för nationell effektbrist är låg.
- Samtidigt finns lokala kapacitetsbegränsningar och strukturella utmaningar som måste hanteras.

Budskap:

Sverige har ett leveranssäkert elsystem. En faktabaserad beskrivning av nuläget är avgörande – både för kloka politiska beslut och för att säkra investeringsviljan i nödvändig nätinфраstruktur.

2. Effektbrist, effektbalans och nätkapacitet – olika problem kräver olika lösningar

Begreppen blandas ofta ihop i debatten. Nationell effektbrist innebär att den samlade produktionen inte räcker för att möta efterfrågan i hela landet. Detta är inte situationen i Sverige i dag.

Negativ effektbalans i ett elområde innebär att ett område under vissa timmar är beroende av import från andra områden. Det är en naturlig del av hur ett sammankopplat elsystem fungerar.

Lokal nätkapacitetsbrist innebär däremot att nätet saknar kapacitet för nya anslutningar, trots att el finns i systemet. Det är här många av de konkreta investeringshindren i dag uppstår, med påverkan på industrietableringar, elektrifiering och regional utveckling.

- Nationell effektbrist är inte detsamma som lokal nätbrist.
- Flera av dagens utmaningar är regionala.
- Rätt problemformulering är avgörande för rätt åtgärder.

Budskap:

Rätt problemformulering är avgörande för att kunna prioritera rätt åtgärder och undvika felaktiga politiska slutsatser.

3. Systemstabilitet – stabil grund med ökande komplexitet

Elsystemets frekvens och övriga tekniska parametrar visar att systemet är stabilt. Det finns inga indikationer på att den grundläggande stabiliteten har brutits ned.

Samtidigt förändras systemets dynamik när andelen väderberoende produktion ökar. Det innebär ökade krav på flexibilitet, nya stödtjänster och investeringar i nät och teknik. Det handlar inte om att systemet inte fungerar, utan om att det behöver utvecklas för att hantera en mer komplex produktionsmix.

- Frekvens och systemparametrar hålls inom normala intervall.
- Andelen väderberoende produktion ökar.
- Behovet av flexibilitet och stödtjänster växer.

Budskap:

Systemet fungerar men kräver kontinuerlig utveckling och investering för att möta framtidens krav.

4. Olika kraftslagsbidrag – helheten skapar stabilitet

Vattenkraft och kärnkraft bidrar med reglerbar effekt och stabilitet. Vindkraft bidrar med stora energivolymer när det blåser. Flexibilitetsresurser och stödtjänster bidrar till frekvens- och spänningshållning.

Det är kombinationen av dessa egenskaper som gör att elsystemet fungerar. Att isolerat jämföra kraftslag riskerar att förenkla en komplex helhet och leda till beslut som inte tar hänsyn till systemets samlade behov.

- Olika kraftslag har olika egenskaper.
- Energi och effekt är inte samma sak.
- Systemnytta uppstår i samverkan.

Budskap:

Diskussionen bör fokusera på systemnytta och samverkan – inte på ensidiga jämförelser mellan kraftslag.

5. Balanskostnader och intermittens – en komplex utveckling

Kostnaderna för balanstjänster har ökat de senaste åren. Förklaringen är komplex och hänger samman med förändringar i europeiska marknader, förändrad rollfördelning i balanshanteringen och ökad systemkomplexitet.

Det är förenklat att peka ut enskilda produktionsslag som huvudorsak. För att säkerställa långsiktig kostnadskontroll krävs i stället tydliga systemkrav vid anslutningar, välfungerande marknadsdesign och incitament som främjar flexibilitet.

- Kostnaderna för balanstjänster har ökat.
- Utvecklingen har flera bakomliggande orsaker.
- Marknadsdesign och anslutningskrav är centrala framåt.

Budskap:

Långsiktig kostnadskontroll kräver ett systemperspektiv på marknad och regelverk.

6. Slutsatser för dialog – gemensamma samtalspunkter

Kärnpunkter att lyfta i möten:

- Elsystemet fungerar och är leveranssäkert.
- Lokala kapacitetsproblem måste lösas genom nätutbyggnad och effektiv planering.
- Elektrifieringen kräver investeringar i produktion, flexibilitet och nät.
- Stabilitet och kostnadseffektivitet förutsätter ett systemperspektiv.
- Saklig och faktabaserad dialog är särskilt viktig inför kommande valrörelse.

Sverige har ett starkt elsystem som utgör en konkurrensfördel. Samtidigt kräver omställningen långsiktiga spelregler, effektivare processer och ett tydligt systemperspektiv i beslutsfattandet.

Budskap:

En faktabaserad och systemorienterad dialog är avgörande för att möjliggöra elektrifieringen, stärka investeringsklimatet och säkra Sveriges konkurrenskraft.